

Formentera

Een natuurrijke, ecologische bestemming

Formentera is een fraai Spaans eiland in de Middellandse Zee, dat reeds een aantal jaren geleden een doelbewuste politieke keuze gemaakt heeft om in de richting van een ecologische en aldus natuurrijke toeristische bestemming te evolueren. BioGezond bezocht deze plek dan ook in het kader van een internationale persreis naar aanleiding van een tweemaal congres over de aldaar "welig tierende" zeegrassoort Posidonia.

Formentera maakt deel uit van de bekende eilandengroep die de Balearen genoemd wordt, aan de oostkant van het Spaanse vasteland, en waarvan de bekendste namen als volgt klinken : Mallorca, Menorca en Ibiza.

Ibiza en Formentera vormen samen de Westelijke Balearen, ofwel de Pijnboomeilanden – waarbij deze laatste naam duidelijk verwijst naar de gelijknamige boom die goed op droge bodems groeit.

Vanuit België kan Ibiza het snelst via het vliegtuig bereikt worden, meer bepaald door middel van een rechtstreekse vlucht die een tweetal uur in beslag neemt. Vervolgens wordt de overzetboot naar Formentera genomen, waarbij een halfuurtje op het diepblauwe water doorgebracht wordt. En dit is dan ook de enige manier om dit eiland als voetganger of autochauffeur te bereiken, want er is helemaal geen vliegveld.

Tijdens de spectaculaire toeristische groei die Spanje in de zestiger en de zeventiger jaren van de twintigste eeuw beleefde, ontsnapte Formentera zowat volledig aan de hoogbouwwoede van hotels en appartementen die zo typisch was voor die tijd. De lokale overheid van dit eiland hanteert dan ook nog altijd de regel dat vrijstaande nieuwbouw in de meeste gevallen tot twee of drie verdiepingen beperkt blijft, of dat nieuwbouwprojecten niet hoger worden dan de nabije, reeds bestaande constructies.

Toen Formentera samen met de andere Balearen-eilanden ruwweg 12 jaar geleden een veel grotere lokale politieke autonomie kreeg, werd dan ook doelbewust een niet altijd eenvoudig pad betreden op weg naar een veel grotere zorg voor natuur en milieu.

In elk geval wordt in toenemende mate op kwaliteitstoerisme gemikt, meer bepaald op bezoekers die niet alleen respect, maar ook belangstelling tonen voor de natuur van dit eiland plus de cultuur van de lokale bevolking.

Er is dan ook een sterke politieke wil om relatief snel tot een "plasticvrij" eiland uit te groeien. De drijvende kracht hierachter is de vereniging Plastic Free Ibiza Formentera (www.plasticfree.es), die er vooral naar streeft om al het "plastic voor enkelvoudig gebruik" tegen het jaar 2023 weg te krijgen.

Deze vereniging probeert om vooral vanuit de basis te werken. Zo loopt er momenteel een project waarbij enkele tientallen horeca-

⋮ Kustwater met Posidonia (donkere vlekken).

zaken op Formentera allerlei initiatieven ondernemen en uittesten om al het niet-afbreekbare plastic uit hun zaak weg te krijgen. De eerste positieve resultaten hiervan inspireren nu al andere lokale ondernemers plus de overheid.

Midden oktober 2019 vond in Formentera opnieuw een wetenschappelijk congres plaats rond de bescherming van de zeegrassoort Posidonia (zie www.savepositoniaproject.org) in de plaatselijke kustwateren.

‡ Herstel van de duinen met vlonders en touwen.

‡ Groene wandelroute langs het hoogste uitzichtpunt van dit eiland.

Zeegras Posidonia

Deze tot één meter lange planten vormen dichte bossen op zandbodems, meer bepaald op een diepte van 2 tot 25 meter. Zo zijn deze zeegrasvelden een belangrijke kweekplaats voor zee-egels, zeeslakken en plantenetende vissen. Ze spelen bovendien een belangrijke positieve rol bij de creatie en het behoud van zuurstofrijk zeewater. In elk geval is Posidonia voor een flink deel verantwoordelijk voor de overwegend kristalheldere kleur van het zeewater (afwisselend lichtblauw, blauwgroen, turquoise...) waardoor dit zeegras een enorme bijdrage levert aan het toeristische basiskapitaal van Formentera. Een flink deel van de kustzone van dit eiland is dan ook een beschermd natuurgebied voor deze plant.

Op het gebied van waterzuivering werd er al heel wat gerealiseerd op Formentera. Maar er is nog ruimte voor verbetering, zoals de opslag van het gezuiverde water in ondergrondse ruimtes: dit is een droog regenarm eiland, en nu vloeit het meeste gezuiverde water gewoonweg in zee.

Intussen zijn er ook nog andere belangrijke uitdagingen voor de kustwateren, zoals plasticafval en pleziervaartuigen, die het zeegras met hun ankers ernstig kunnen beschadigen. Formentera denkt dan ook ernstig na over een ankerverbod of zelfs een beperking van het aantal jachtboten in kwetsbare Posidonia-gebieden – waarbij de meeste van die schepen uit Ibiza “overgewicht” zijn.

Zowat overall langs de kust kan het zeegras vrij eenvoudig via snorkelen bekeken worden, dus met tuba en duikbril, waarbij u helemaal geen doorwinterde onderzeemans hoeft te zijn. Een andere mogelijkheid is dan weer een boottocht waarbij deze Posidonia via een glazen wand in de bodem van het schip aanschouwd kan worden.

In de zomer is Formentera vrij warm, droog en druk bezocht. De ideale bezoekperiode lijkt ons dan ook het voor- of het najaar te zijn. Zo konden we er midden oktober van een aangename 20 tot 25 graden Celcius genieten.

Dit zowat twintig kilometer lange eiland vertoont een vrij grillige vorm (op het smalste punt is deze plek amper twee kilometer breed) en telt slechts enkele kleine stadjes, met een totale bevolking van ongeveer 12000 zielen. Verwacht geen wild uitgaansleven, maar wel sfeervolle restaurantjes die de lokale, visrijke keuken serveren. Uiteraard is het kustgebied de sterkste troef van Formentera. Zo vertoefden we vaak in de strandzone Migjorn nabij ons hotel aan de zuidkust. Hierbij werd onze aandacht vooral getrokken door het project waarbij men de plaatselijke duinen probeert te herstellen. En deze gebieden werden niet afgezoomd door prikkeldraadrijke afsluitingen, maar wel door vriendelijk ogende, laaghangende touwen.

Dergelijk duinherstel ontdekten we ook veelvuldig in het spitsvormige noordelijke schiereiland Es Trucadors. Verder zagen we hier tevens uitgebreide zeegrasvelden, zoals die nabij het strandrestaurant El Pirata.

Natuurtoerisme

Net onder dat schiereiland liggen twee ruime binnenmeren, meer bepaald de Estany Pudent en de Estany des Peix, die nu grotendeels als waterrijke natuurgebieden dienst doen. Vlakbij deze meren liggen nog hier en daar actieve zoutwinningsgebieden. Dit alles maakt deel uit van het vogelrijke natuurpark Ses Salines, waarvan het bezoekerscentrum zich in het landgoed Can Marroig bevindt. Op enkele andere uithoeken van dit eiland – meer bepaald in het zuidwesten en in het zuidoosten – ontdekten we dan weer twee andere charmante plekken, die vanaf hun supersteile rotswanden zowel letterlijk als figuurlijk als hoogtepunten kunnen worden beschouwd.

Zo voelden we ons nabij de vuurtoren Far de la Mola zowat op het einde van de wereld. Er is een fraai uitzichtterras (waar de wind vrij spel heeft) en recent werd op de benedenverdieping van deze toren een permanente tentoonstelling ingericht over de geschiedenis plus de natuurlijke en de culturele rijkdommen van Formentera.

Een gelijkaardige ruigheid ontmoeten we ook rondom de vuurtoren bovenop de Cap de Barbaria. Bovendien kan deze plek (in het drukke toeristenseizoen) enkel te voet bereikt worden, meer bepaald via een natuurrijk en vooral donkergroen bosgebied, waarbij wagens en bussen (in het hoogseizoen) op een tweetal kilometer afstand geparkeerd moeten worden. Deze milieumaatregel bleek absoluut noodzakelijk, want enkele jaren geleden was dit fraai uitzichtpunt vaak het slachtoffer van een uitgebreide verkeerschaos.

Zoals we zelf konden vaststellen, is deze charmante plek nu vooral populair voor het bekijken en het fotograferen van zonsondergangen. Verder is er ook een soort grot, waarbij we via een laddertje en hobbelige rotsen – een zaklamp kan hier handig zijn – een gat in de rotswand net onder de vuurtoren konden bereiken, met een uitzicht waarbij de natuurelementen nog nadrukkelijker aanwezig waren.

Tenslotte kan Formentera ook nog via een aantal wandel- en fietsroutes verkend worden, wat het best in het voor- of in het najaar gebeurt, omdat zo de zomerse hitte vermeden kan worden. Dit alles wordt duidelijk beschreven in het boekje “Groene Routes Formentera Gids”, dat u onder meer terugvindt op de Nederlandstalige versie van de toeristische website www.formentera.es.